

ÇAD ÜLKE BÜLTENİ

2017

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU
FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

İçindekiler

Genel Bilgiler	2
Siyasi Yapı	2
Genel Ekonomik Görünüm	3
Temel Ekonomik Göstergeler	4
Sektörler	4
Tarım ve Hayvancılık.....	4
Maden & Mineraller	5
Dış Ticaret.....	5
Ülkenin Dış Ticareti (milyon dolar)	5
İthalat yaptığı başlıca ülkeler (1000\$)	6
Çad'ın İthalatında Başlıca Ürünler (1000\$).....	6
İhracat yaptığı başlıca ülkeler (1000\$).....	7
Çad'ın İhracatında Başlıca Ürünler (1000\$).....	7
Türkiye ile Ekonomik ve Ticari İlişkiler.....	8
Türkiye ile İkili Ticaret.....	8
Türkiye –Çad Dış Ticaret Göstergeleri (1000 \$).....	8
Türkiye'nin Çad'a İhracatında Başlıca Ürünler (1000\$)	8
Türkiye'nin Çad'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1000\$).....	9
Faydalı Bilgiler.....	10
Yürütme Kurulu Üyeleri.....	10
İletişim	11

ÇAD

Genel Bilgiler

Resmi Adı	: Çad Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	: Cumhuriyet
Cumhurbaşkanı	: Idriss Déby
Yüz Ölçümü	: 1.284.000 km ²
Toplam Nüfus	: 12.825.314
Nüfus Artış Hızı	: %3.4
Ortalama Yaşam Süresi	: 50.7
Etnik Dağılım	: Sara 27.7%, Arap 12.3%, Mayo-Kebbi 11.5%, Kanem-Bornou 9%, Ouaddai 8.7%, Hadjarai 6.7%, Tandjile 6.5%, Gorane 6.3%, Fitri-Batha 4.7%, diğer 6.4%
Okuma Yazma Oranı	: %35.4
Konuşulan Diller	: Fransızca, Arapça
Başkent	: N'Djamena
Başlıca Büyük Şehirler	: N'Djamena, Moundou, Sarh, Abéché ve Kélo
Para Birimi	: CFA Frankı
Saat Farkı	: -2
Resmi Tatiller	: 1 Ocak (Yeni yıl tatili), 1 Mayıs (İşçi Bayramı), 11 Ağustos (Bağımsızlık Günü), 1 Kasım (Azizler Günü), 28 Kasım (Cumhuriyet Bayramı)
Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar:	
	Birleşmiş Milletler, Afrika Birliği, Orta Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu, İslam İşbirliği Teşkilatı, Orta Afrika Ekonomik ve Parasal Birliği, Sahil-Sahra Devletler Topluluğu, Afrika Kalkınma Bankası, Uluslararası Frankofoni Birliği

Siyasi Yapı

Fransa yönetimindeki Çad 1960 yılında bağımsızlığına kavuşmuştur. Halihazırda 1996'da yürürlüğe konulan ve bilahare 2005-haziran ve 2013-Temmuz'da değişiklik yapılan Anayasa ile yönetilmektedir. Anayasa, ülkedeki rejimi cumhuriyet rejimi olarak tanımlamaktadır.

Devlet başkanı, hükümetin de başı olup, beş yılda bir doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Devlet Başkanı, Parlamento içinden başbakanı atamaktadır. (Merkezi Siyasi Yönetim/İdare Yapısı, Fransa Yönetim modeliyle benzerlik taşımaktadır).

188 sandalyeli Parlamento seçimleri, dört yılda bir yapılmaktadır. Ülkeyi oluşturan 14 ilin vali ve vali yardımcılarında oluşan meclis de zaman zaman yönetime danışmanlık yapmaktadır. Kabile başkanları ve bölgesel liderler yerel yönetimler üzerinde etkileyici bir role sahiptirler.

1990 yılı Aralık ayında Devlet Başkanı (www.presidence.td) olan İdriss Deby Itno, en son 2016 yılı Nisan ayında yapılan devlet başkanlığı seçimini kazanarak (5. Dönem) görevine devam etmektedir. Başbakan Pahimi Padacké Albert, 2016 yılı Şubat ayında Devlet Başkanı tarafından atanmıştır. (<http://www.gouvernement.td>). Mevcut Parlamento 2011 yılında yapılan seçimden beri devam etmekte olup, önce 2015 ve akabinde 2016 yılında (parlamento seçimleri) ileri bir tarihe ertelenmiştir.

Çad, 1960'dan beri BM üyesidir. Ayrıca, İKÖ (İslâm Konferansı Örgütü), Afrika Birliği, IMF ve İslâm Kalkınma Bankası gibi uluslararası kuruluşlara da üyedir.

Resmi dili Fransızca ve Arapçadır.

Genel Ekonomik Görünüm

Ekonomisi petrole dayalıdır. Petrol sektöründe yabancı (Fransız, Amerika ve Çinli) firmalar sözkonusudur. 2003 yılında petrol ihraç etmeye başlamıştır. Petrol gelirlerine rağmen, Çad dünyanın en fakir ülkelerinden biridir. Petrol rezervi, diğer üretici ülkelerinkine göre çok düşüktür.

Kamu açığı veren Çad ekonomisi 2014 yılında %6,8 büyümüş, ancak dünya ekonomisindeki daralma çerçevesinde 2015 yılında büyüme oranı %1,7'e düşmüş, 2016 yılında ise daha kötü bir performans sergileyerek (%-0,4) küçülmüştür. 2017 yılında ekonominin biraz toparlanması ve %1,6 oranında büyümesi beklenmektedir. Petrol ihracıyla desteklenen GSYİH'nin 2018 yılında %5,1 oranında büyümesi ve cari açık vermeye devam etmesi öngörülmektedir.(IMF)

Dünya Bankası 2015 yılı verilerine göre; Gsyih 10,8 milyar dolar, merkez bankası toplam rezervi (altın dahil) 369 milyon dolar, dış borcu 1,6 milyar dolar, toplam yabancı rezervin dış borca oranı %23, ülkeye gelen doğrudan yabancı sermaye tutarı 600 milyon dolar ve aylık asgari ücret 118 dolardır

Petrol ağırlıklı ihracat geliri, üretim miktarındaki düşüş ve petrol fiyatının uluslararası piyasada gerilemesinin de etkisiyle düşüş trendi içindedir.

Petrol dışı sektörlerdeki büyüme, iç güvenlik sorunları ve olumsuz iklim koşulları nedeniyle yavaşlamış olmasına rağmen orta vadede artması beklenmektedir. Bu çerçevede, özellikle tarımsal üretimde verimliliğin ve miktar artışının artırılması önem taşımaktadır.

Coğrafi uzaklığı, kuraklıklar, altyapı eksikliği, iç politik kargaşalar ve terör, denize kıyısı bulunmayan Çad'ın ekonomik kalkınmasını olumsuz etkilemektedir.

Çad ekonomisi petrol dışı sektörlerdeki büyümenin yavaşlaması nedeniyle 2011 yılında kötü bir performans sergilemiş ve GSYİH %3,1 oranında büyümüştür. 2010 yılında ise GSYİH'daki büyüme %13 gibi rekor düzeyde gerçekleşmiştir. 2011 yılında kamu harcamaları çift haneli artış göstermiş, petrol gelirleriyle karşılanamamıştır. Petrol ihracıyla desteklenen GSYİH'nin 2012 yılında %5,4 oranında büyüdüğü tahmin edilmektedir. Petrol dışı ürünlerde büyüme, güvenlik ve iklim koşulları nedeniyle yavaşlamış olmasına rağmen orta vadede artması beklenmektedir. Özellikle orta vadede tarım sektöründeki performansın artması öngörülmektedir.

Temel Ekonomik Göstergeler

	Birim	2014	2015	2016	2017*
GSYİH	milyar \$	14	11	10	12
GSYİH kişi başına	\$	1.236	942	852	967
GSYİH büyüme	%	6,8	1,7	-0,4	5,1
Enflasyon	%	1,6	3,6	3,1	2,9
Cari Hesap Dengesi	milyar \$	-1,2	-1,3	-1,3	-0,9
İhracat	milyar \$	3,1	2,4	1,4	-
İthalat	milyar \$	1,4	0,9	0,5	-

Kaynak: IMF

*IMF tahmini

Sektörler

Petrol, madencilik ve tarım ekonominin önemli sektörlerdir. Tarım ve hayvancılık faaliyeti genelde halkın kendi ihtiyacını karşılayacak kadardır.

2015 yılında 10,8 milyar dolar değerindeki GSYİH içinde tarımın payı %52, hizmetlerin %34 ve sanayinin payı %14 (imalatın %3) olmuştur. (Dünya Bankası)

Tarım ve Hayvancılık

Petrol haricinde ülke ekonomisindeki en önemli sektör tarım ve hayvancılıktır. Halkın çoğunluğunun en önemli geçim kaynağıdır. Ancak, iklim ve coğrafi koşullar tarımsal üretimi olumsuz etkilemektedir. Üretimi yapılan başlıca ürünler pamuk, buğday, mısır ve susamdır. Ayrıca, hurma, fıstık ve piriñç üretilen diğer ürünlerdir. Pamuk ve susam tohumu (ve akasya ağacından elde edilen arap zamkı) ihraç edilen sektörel ürünlerdir. Diğer ürünlerin üretimi daha ziyade halkın kendi tüketimine yöneliktir.

Tarıma elverişli toprakların toplam yüzölçüme oranı %40'dır. Ancak, ekilebilir toprakların payı %4'tür. (Dünya Bankası)

Başta pamuk üretimi olmak üzere, sektör verimliliğın artırılmasına yönelik (tohum, gübre, sulama konularında) yabancı yatırıma ve teknik desteğe ihtiyaç duyulmaktadır.

Hayvancılık çöl ve steppe en önemli faaliyettir. Sığır, keçi ve koyun ile deve beslenmektedir. Çad Gölünün kuzeydoğusunda bulunan Kanem bölgesinde su sığırları yetiştirilmektedir. Ayrıca Göl ve nehirlerinde balık da tutulmaktadır. Hayvan derileri komşu ülkelere ihraç edilmektedir.

Çad Gölü, ülke sınırları içinde yer alan en önemli su kaynağıdır. Gölün güneyinde, Şari Nehrinin havzası bulunmaktadır. Bu havza sık bir orman halindedir. Göl suyu, çok az tuzludur. Gölün kıyısındaki çöküntülerde biriken tuz, kıyılarda oturanlar tarafından işlenilmekte ve ihracata da konu olabilmektedir.

Maden & Mineraller

Çad, diğer doğal ve mineral kaynakları (altın, elmas, demir, boxit, uranyum, kaolin) yönünden de zengin bir ülkedir. Sadece kaolin yatakları ticari olarak kullanılmaktadır.

Altın, boksit, kalay, titanyum ve demir cevheri keşfedilmiş ancak henüz kullanılmamaktadır.

(www.iaea.org/OurWork/ST/NE/NEFW/documents/RawMaterials/RTC-Ghana-2010/10.Chad.pdf)

Petrol

Çad 2003 yılında petrol üreticisi haline gelmiştir. Çad'ın tespit edilmiş petrol rezervi yaklaşık 1,5 milyar varildir. Petrol üretimi 2015 yılında 120bin varil/gün, ihracatı ise 105 bin varil/gün seviyesindedir. Petrol rezervlerinin çoğu güney bölgesindedir. Güneyde Doba bölgesi en önemli petrol sahasıdır. Mangara ve Badila diğer petrol sahaslarıdır. Sektörde, Amerikan Exxonmobil ve Chevron firması ile Çin CNPC şirketi aktiftir. Bir rafinerisi mevcuttur.

Petrol ihracatı, Kamerun'a uzanan (1.074 km) boru hattı üzerinden Atlantik kıyılarına ulaşmaktadır. Projeye Dünya Bankası da katkıda bulunmuştur. Dünya Bankası katkısı karşılığında petrol gelirlerinin büyük bir kısmının sağlık ve eğitime harcanması koşulunu getirmiştir.

Yeni sahaların işlenmesi suretiyle petrol üretiminin artırılmasına yönelik çalışmalar söz konusudur.

Dış Ticaret

Petrol ihracatından dolayı dış ticareti fazla vermekte olup, ABD, Hindistan ve Japonya en önemli petrol alıcılardır. İthalatında ise, Fransa ve Çin en büyük tedarikçisidir.

2011 yılından beri ihracatı düşüş trendi içinde olan Çad'ın 2015 yılında 2,4 milyar dolar ihracat, 928 milyon dolar ithalat yaptığı görülmektedir. Toplam dış ticareti 1,4 milyar dolar fazla vermiştir. Geçici verilere göre 2016 yılında da dış ticaretinde azalmanın devam ettiği görülmektedir.

Denize kıyısı olmadığından, deniz aşırı dış ticaretinde Kamerun limanı kullanılmaktadır.

Ülkenin Dış Ticareti (milyon dolar)

	2014	2015	2016
İhracat	3.176	2.412	1.500
İthalat	1.452	928	575
Dış Ticaret Hacmi	4.628	3.340	2.075
Dış Ticaret Dengesi	1.721	1.484	1.443

Kaynak: Trademap

Kayıt dışı ekonomiyi ve kaçakçılığı önleyebilmek Çad için oldukça zordur. Kendi olanakları sınırlı olduğu gibi komşu ülkelerin sınır kontrolleri de ideal düzeyin çok altındadır. Çad'da kayıt dışı yollardan yapılan en önemli kaçakçılık ürünleri arasında petrol ürünleri ve özel tüketim ürünleri bulunmaktadır.

Çad'da üretim maliyetleri üretim standartlarının olmayışı, kalifiye eleman sıkıntısı, altyapı eksiklikleri ve diğer istikrarsızlıklar nedeniyle oldukça yüksektir. Bu nedenle aslında

İthalat yaptığı başlıca ülkeler (1000\$)

Ülkeler	2013	2014	2015
GENEL TOPLAM	1.319.131	1.452.903	928.686
Fransa	159.296	165.847	145.066
Çin	371.893	317.710	125.250
Kamerun	102.057	118.990	112.825
BAE	54.655	129.889	95.263
ABD	41.461	66.500	56.592

Kaynak:Trademap

Çad'ın İthalatında Başlıca Ürünler (1000\$)

2015 yılı verilerine göre Çad'ın ithalatında tıbbi ilaçlar ve petrol ürünleri en önemli yeri tutmakta, bu ürün grubunu tıbbi ilaçlar, ağır iş makinelerinin aksam ve parçaları, balıklar ve ayakkabılar takip etmektedir.

GTİP	Ürünler	2013	2014	2015
	TOPLAM	1.319.131	1.452.903	928.686
3004	Tıbbi ilaçlar	44.601	35.445	38.435
2710	Petrol yağları	18.784	37.321	37.377
8517	Telefon cihazları	22.292	51.297	25.317
8701	Traktörler	18.960	66.50	23.335
3401	Sabunlar	34.009	26.996	21.682

Kaynak:Trademap

İhracat yaptığı başlıca ülkeler (1000\$)

İhracatı hampetrol ağırlıklı olduğu için petrolün dünya piyasa fiyatlarındaki düşmesinden ihracat gelirleri olumsuz etkilenmektedir. 2013 yılı ihracatının %78'i ABD'ye yapılırken, bu pay 2015 yılında %56'ya düşmüştür.

Ülkeler	2013	2014	2015
GENEL TOPLAM	3.210.486	3.176.330	2.412.095
ABD	2.508.538	2.378.739	1.359.849
Hindistan	131.776	14.746	369.163
Japonya	103.500	108.342	90.692
Çin	103.500	108.342	90.692
BAE	69.081	167.104	72.715

Kaynak:Trademap

Çad'ın İhracatında Başlıca Ürünler (1000\$)

Hampetrol, 2015 yılı ihracatının %90'unu oluşturmaktadır. En büyük pazarı ise ABD'dir. İşlenmemiş Altın ihracatının tamamına yakını ise BAE'ne yapılmıştır.

Pamuk, susam tohumu ve arap zamkı diğer önemli ihraç ürünleridir.

GTİP	Ürünler	2013	2014	2015
	TOPLAM	3.210.486	3.176.330	2.412.095
2709	Hampetrol	2.996.137	2.863.139	2.161.777
7108	Altın(işlenmemiş)	65.061	166.426	72.186
5201	Pamuk	45.381	33.126	60.482
2710	Petrol yağları	20.415	59.724	31.237
1301	Lak; tabii sakızlar	28.945	22.620	29.746

Kaynak:Trademap

Türkiye ile Ekonomik ve Ticari İlişkiler

Türkiye ile İkili Ticaret

Türkiye-Çad dış ticareti oldukça düşük seviyede gerçekleşmektedir. İhracatımız 2011 yılından beri artış göstermekte olup, 5,8 milyon dolar seviyesinden 2014 yılında 19 milyon dolar seviyesine kadar yükselmiştir. Global ekonomik krizin de etkisiyle ihracatımız, %10 azalarak, 2015-2016 döneminde 17-18 milyon dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Öte yandan, Türkiye lehine fazla veren ikili ticaret, 2015 yılından beri Çad lehine dönmüştür.

Türkiye -Çad Dış Ticaret Göstergeleri (1000 \$)

YIL	İhracat	İthalat	Dış Ticaret Dengesi	Dış Ticaret Hacmi
2012	9.739	9.662	77	19.401
2013	12.769	11.436	1.333	24.205
2014	19.273	16.820	2.453	36.093
2015	17.453	21.619	-4.166	39.072
2016	18.533	23.657	-5.125	42.190

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin Çad'a İhracatında Başlıca Ürünler (1000\$)

2016 yılında Türkiye'nin Çad'a gerçekleştirdiği ihracatta ilk sırayı buğday unu ihracatı almaktadır. Söz konusu ihracat toplam ihracatımızın yaklaşık % 40'ını oluşturmaktadır. Çad'a ihracatımızda diğer önemli ürünler demir çelik ürünleri, mayalar, makarnalar ve kuskus ve ekmekeci ürünleridir.

GTİP	ÜRÜN ADI	2014	2015	2016
	TOPLAM	19.273	17.453	18.533
1101	Buğday unu	1.467	2.265	7.361
7308	Demir	241	1.475	1.983
2102	Mayalar	1.083	1.940	1.317
1902	Makarnalar	808	1.398	1.277
3923	Plastikten eşya taşımaya mahsus malzemeler	191	189	526

Kaynak: Trademap

Türkiye'nin Çad'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1000\$)

GTİP	ÜRÜN ADI	2014	2015	2016
	TOPLAM	16.820	21.619	23.657
1207	Susam Tohumu	16.370	21.264	23.500
1301	Arap Zamkı	359	151	154

Kaynak: Trademap

Çad'dan ithalatımızın tamamına yakını susam tohumu oluşturmaktadır.

Faydalı Bilgiler

Çad İş Konseyi

Kuruluş Yılı: 2015

Türk Tarafı Başkanı: Can Hakan Karaca

Firma / Unvan: Cantek Soğutma Makinalari Sanayi Ve Ticaret Ltd. Şti./Yönetim Kurulu Başkanı

Karşı Kanat: Çad Ulusal İşverenler Konseyi (Cnpt)/ Çad Ticaret, Sanayi, Tarım, Madenler ve El Sanatları Odası (Cciama)

Karşı Kanat Başkanı: Doudou Bichara/ Amir Adoudou Artine

Yürütme Kurulu Üyeleri

Ad	Soyad	Firma	Konsey Unvanı
Can Hakan	Karaca	Cantek Soğutma Makinalari Sanayi Ve Ticaret Ltd. Şti.	İş Konseyi Başkanı
Bilgehan	Güntekin	Bilsu Sağlık Hizmetleri Tic. Ve Ltd. Şti.	İş Konseyi Başkan Yardımcısı
Mahmut	Önügören	Rtl İnşaat Turizm Sanayi Ve Ticaret Ltd. Şti.	İş Konseyi YK Üyesi

İş Konseyi Çalışan Bilgileri

Barış Çuvalcı, Afrika Bölge Koordinatörü, +90 212 339 50 32

Evren Doğan, İş Konseyi Koordinatörü, +90 212 339 50 51

İrem Develioğlu, İş Konseyi Koordinatör Yardımcısı, +90 212 339 50 70

Saadet Gülmez, İş Konseyi Koordinatör Yardımcısı, +90 212 339 50 61

E-posta: africa@deik.org.tr

İletişim

T.C. Encemine Büyükelçiliği

Büyükelçi Serdar Cengiz

Adres: Quartier Beguinage Rue de Marseilles BP 5629,
Encemine, Çad

Tel: +235 22 52 43 77

Web: <http://encemine.be.mfa.gov.tr/>

E-posta: ambassade.ndjamena@mfa.gov.tr

Çad Ankara Büyükelçiliği

Büyükelçi Moussa Outman Djidda

Adres: İlkadım Sokak No:18 G.O.P./Ankara

Tel:+90 (312) 490 1940

Fax:+90 (312) 490 1927

E-posta: amb.tchadankara@gmail.com / amb.tchadankara@yahoo.fr